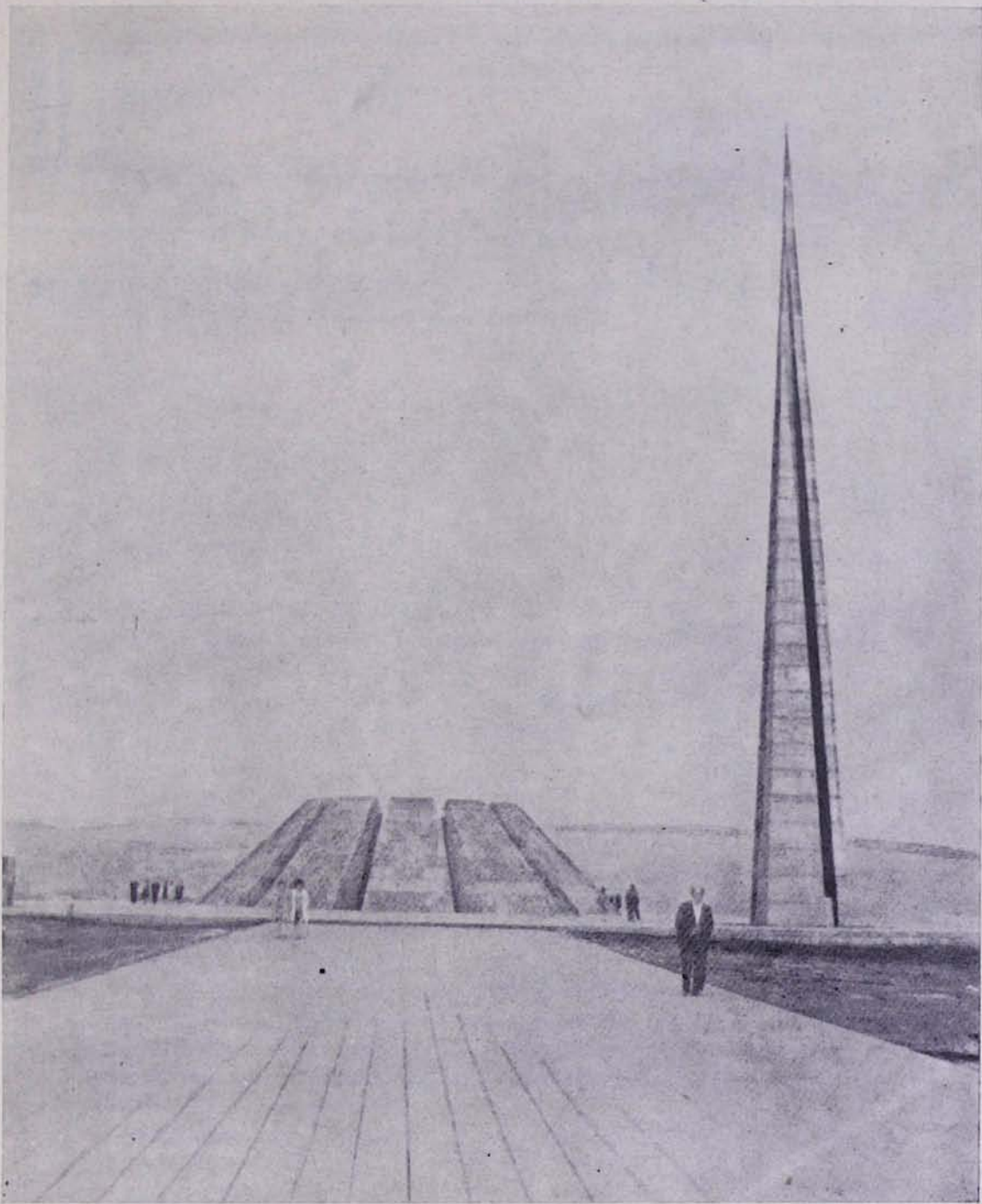

ՆԱՀԱՏԱԿԱՅ ԿՈԹՈՂ-ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ. ԾԻԾԵՐՆԱԿԱՐԵՐԴ

Մայր Խայրենիքում

ԱՅՍՕՐ, ԱՊՐԻԼԻ 24-ԻՆ, ՄԱՅՐ ԱԹՈՌՈՒՄ ԵՎ ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ

Ապրիլյան եղեռնի 60-ամյակն է:

1915 թվականի ապրիլին հայ ժողովուրդն իր պատմական, հայրենի հողի վրա, Արևմտյան Հայաստանում, ապրեց տառապանքներով և փորձություններով լի իր բազմադարյան պատմության ծայրագույն և արյունոտ ողբերգությունը: Դա այն օրն էր, երբ օրը ցերեկով

«Հիմալուրց մի տոհմիկ ազգ
Չմեռավ, այլ մահացավ»,

երիտասարդ թուրքերի՝ իթթիհատական կառավարության ոճրածին ծրագրի գործադրումով, քաղաքակիրթ Եվրոպայի բար անտարբերության մեջ, նրա աչքերի առաջ, գերմանական կայզերապաշտության գիտությամբ և բաջալերանքով:

Դա է դարի սկզբին պետականորեն կազմակերպված առաջին ցեղասպանությունն էր, որի զոհ գնաց շուրջ երկու միլիոն հայություն, անապատի վերածվեց Արևմտյան Հայաստանը, և հայ ժողովրդի արյունը առատորեն թափվեց այն հողերի վրա, ուր նա հազարամյակներ շարունակ աշխատել, շենացրել և ստեղծագործել էր:

Բայց ձախողվեց ոճրագործների արյունոտ ծրագիրը, և չիրականացավ նրանց հայաջինջ քաղաքականությունը.

«Սակայն, չարի խոփը դիպավ ժեռ քարին,
Եվ ժանգոտած խոփը նրա չդիմացավ...»:

Հայ ժողովրդի մնացորդացը ապրեց: Նա իր մեջ կենսունակության անսպառ ուժեր գտավ և «հոգեվարքի իր մահճում» կարողացավ իր մահատակությունը վերածել ազգային վերածննդյան և «մի նոր կյանքի հույսով զինվեց», ոտքի կանգնեց ռուս բարի և ազնիվ ժողովրդի եղբայրական օգնությամբ, ունեցավ իր հայրենիքը, իր պետականությունը, իր դրոշը:

1975 թվականի ապրիլի 24, Երևան...

Դարձյալ ապրիլ, բայց մի նոր ու խոստումնալից ապրիլ, ազգային փրկություն և վերագարթունքի ապրիլ, հարության և ճշմարիտ գարնան ապրիլ, ստեղծագործ, աշխարհաշեն սխրանքների ապրիլ, խաղաղության, ազգերի եղբայրության ու համերաշխության ապրիլ, «ապրելու ապրիլ»...

Այսօր, ապրիլի 24-ին, Երևան...

Ծիծեռնակաբերդի բարձունքում՝ վշտի և բերկրանքի կոթող-հուշարձան...

Հայ ժողովուրդը չի մոռացել երբեք իր մահատակներին.

«Ա՛խ, ինչպե՛ս, ո՛րք մոռանալ

Արհավիրքն այն օրերի.

Աշխարհում ով մոռանա,

Զուխտ աչքով թող քոռանա»:

Այո՛, մեզ հետ են այսօր մեր մահատակները: Մեր այսօրվա հայրենական, հաղթական երթի մեջ կա մահ Ապրիլյան եղեռնի մեր մահատակների ոգին, նրանց հերոսականությունը, հայրենասիրական սխրանքը, մարմնավորված նրանց երազանքը և հայոց պատմության շունչը...

1915 թվականի ապրիլի 24...

Հայ ժողովուրդը, որ ի հայրենիս և ի սփյուռս աշխարհի, համազգային կազմակերպվածությամբ, պետականորեն նշում է իր ազգային, հավաքական մահատակության 60-ամյակը:

Համազգային ուխտագնացության, աղոթքի, ոգեկոչման օր է այսօր ողջ հայության համար:

1975 թվականի ապրիլի 24, հինգշաբթի, Երևան...

Պայծառ, խաղաղ, լույսով ու գարնանային բուրմունքով օծուն, մաքուր, մեծաշունչ ու հայատրոսի առավոտ...

Ծիծեռնակաբերդում, Երևանի կանաչազարդ բարձունքում, վեր է խոյանում 1915 թվականի մահատակների բազալտե կոթող-հուշարձանը... «Հավերժական կրակին խոնարհած սուգի ծանր սալաքարերն են ու կողքին՝ մեծ վշտից, հոգու օրհասական լարումից, դիմադրելու անխափանելի ուժից այսպես անզսպորեն դուրս պոռթկացող երկշեղք հուշապյունը, որը խորհրդանշում է մեր ժողովրդի կենսահաստատ էությունը, ապրելու կերպը...»:

Վաղ առավոտից մայրաքաղաքից, հայրենի հեռավոր շրջաններից, քաղաքներից, գյուղերից և շենքերից բազմություններ, ծեր թե պարման, կանաչք թե մանուկներ, մտավորականներ թե բանվորներ, աշակերտություն թե ուսանողություն, բոլո՛րը, բոլո՛րը, հանրապետության ողջ ազգաբնակչությունը ծաղկեպսակներով ու ծաղիկներով, ուխտավորների երկյուղած բարեպաշտությամբ, տրտմաշուք, հանդիսավոր, բայց և հպարտ ու գիտակից, բարձրանում է դեպի Ծիծեռնակաբերդ...

Մարդկային բազմությունների խաղա՛ղ, ալիքվող ծով...

Այո՛, սերունդը, որ մերն է այսօր, և սերունդը, որ կգա, կարիքն ունի խորապես և ամբողջությամբ ճանաչելու և գնահատելու իր երեկը, իր պատմությունը:

Հայ նոր սերնդի վերաբերմունքը հին հանդեպ, մեր մահիկների, մեր մահատակների հոգևոր, հայրենասիրական անկրկնելի ժառանգության հանդեպ այսօր, մեր օրերին, մեր ժողովրդի բարոյական առողջության և առաքինության ամենաճշգրիտ ցուցանիշներից մեկն է:

Այսպիսով է, որ ստրպնդվում է նաև ժամանակների, անցյալի, ներկայի և ապագայի, հին ու նոր սերունդների անբախտելի ոգեկան կապը...

Այսօր, ապրիլի 24-ին, Երևան...

Ժամը 10-ն է...

Հայրենի բարեխնամ կառավարության ղեկավարները ժամանում են Ծիծեռնակաբերդ՝ հարգելու հիշատակը Ապրիլյան եղեռնի զոհերի, և ծաղկեպսակ դնում հուշարձանին:

«Բնավե՛ր, տնավե՛ր հալք են դարձել»: (Գործ՝ նկարիչ Ստեփան Ա. Մինասյանի, 1972 թ.)

«Քարե կապտալուն պատերը շրջան կազմել ու ծանրորեն խոնարհվել են խորքում բոցկլտացող անջեշ կրակի վրա»:

«Ընդ եղեգան փող բոց ելաներ...»:

Հայ ժողովուրդը դարերի դիմաց վառել է իր գոյության, իր հավերժության անջեշ կրակը:

Ծարունակվում է համաժողովրդական ուխտագնացությունը, ծաղկեպսակներով, ծաղիկներով, դեպի Ծիծեռնակաբերդ՝ հայաշո՛ւնշ, հայատրո՛փ: Ժամը 11-ն է:

Ծիծեռնակաբերդ են ժամանում Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետը, ՀՍՍՀ Միգիստրների սովետին առընթեր հայ եկեղեցու գործերի խորհրդի նախագահ Սարգիս Գասպարյանը և տեղակալ Սուրեն Հովհաննիսյանը:

Հայոց Հայրապետին դեպի Ծիծեռնակաբերդ ընկերակցում են տ. Կոմիտաս, տ. Արսեն սրբազանները, Գերագույն հոգևոր խորհրդի անդամներ դոկտ. Սարգիս Մելիքսեթյանը, դոցենտ Հովհաննես Թոփուզյանը, նաև Արթուն Հատիսյանն ու Պարզև Ծախազյանը, տ. Թորգոմ և տ. Մոմիկ աբեղաները:

Մայր Աթոռի երկու սարկավագներ Հայոց Հայրապետի առջևից տանում են շքեղ մի ծաղկեպսակ՝ «Փա՛ռք և լու՛յս մեր նահատակներին» մակագրությամբ, ծաղկեպսակ. որը Նորին Սրբությունը գետեղում է հուշարձանին:

Այնուհետև՝ հայ եկեղեցու և Մայր Աթոռի ներկայացուցիչները, Հայոց Հայրապետի գլխավորությամբ, իջնում և բոլորվում են նահատակաց հիշատակին վառվող կրակի շուրջ, կրակ, որը խորհրդանշում է «մեր անցյալ ցավի, մեր ողբերգական հուշերի անջեշ կրակը» և ուր տեղի է ունենում հոգեհանգստյան մասնավոր արարողություն. «Գթա՛, Տեր, ի հոգիս մեր անջեցեցեց», «Ի վերինն Երուսաղեմ»: Հայոց Հայրապետը հուզմունքից դողացող շրթունքներով «Հոգաց» է արտասանում մեր նահատակների անմահ հիշատակին, նահատակներ, «որք ընկան լընթացս համաշխարհային առաջին պատերազմի, վասն Յիսուսի և վասն հայրենեաց»:

Հոգեհանգստյան շարականների քաղցր ու հոգեհույզ մեղեդին, Հայոց Հայրապետի սուրբ աղոթքը և Ծիծեռնակաբերդից ուղիղի կոմիտասյան երաժշտության հնչյունները տարածվում-սփռվում են ողջ Արարատյան դաշտով մեկ՝ որպես օրհնություն, խաղաղություն, պատգամ և նահատակների կտակ, «դառնում բնաբան ուրիշ մի վիպերգության, դառնում գարնան հաղթանակի, արարման և ստեղծումի խորհրդանիշ»:

Այսօր, ապրիլի 24-ին, Էջմիածին, Մայր տաճար...

Ժամը 12-ն է...

Նահատակաց ս. սեղանի վրա պատարագ է մատուցում տ. Վազգեն վրդ. Թադոյանը և քարոզում «Որդի մարդոյ, մարգարեաց ի վերայ ոսկերացոյ այրոցիկ և ասացես զդուս... ահա ահա ի քեզ ի վերայ ձեր շունչ կենդանի... և տաց զոգի իմ ի ձեզ և լինիջիք կենդանի» (Եզեկ. ԼԷ 5—6) բնաբանով՝ եզեկիչյան Հարության տեսիլքը կապելով եղեռնի և մեր ազգային, նոր վերածննդյան հետ:

Այնուհետև Հայոց Հայրապետը, ի գլուխ եկեղեցական թափոռի և ողբկցությամբ բազմահազար հավատացյալների, առաջնորդվում է Մայր տաճարի հյուսիսային շրջափակում գտնվող «Ուխտի և Աղոթքի նահատակաց հուշարձան» և նախագահում հոգեհանգստյան արարողությանը, որին ներկա են լինում Մայր Աթոռի ողջ միաբանությունը, Գերագույն հոգևոր խորհրդի անդամ-

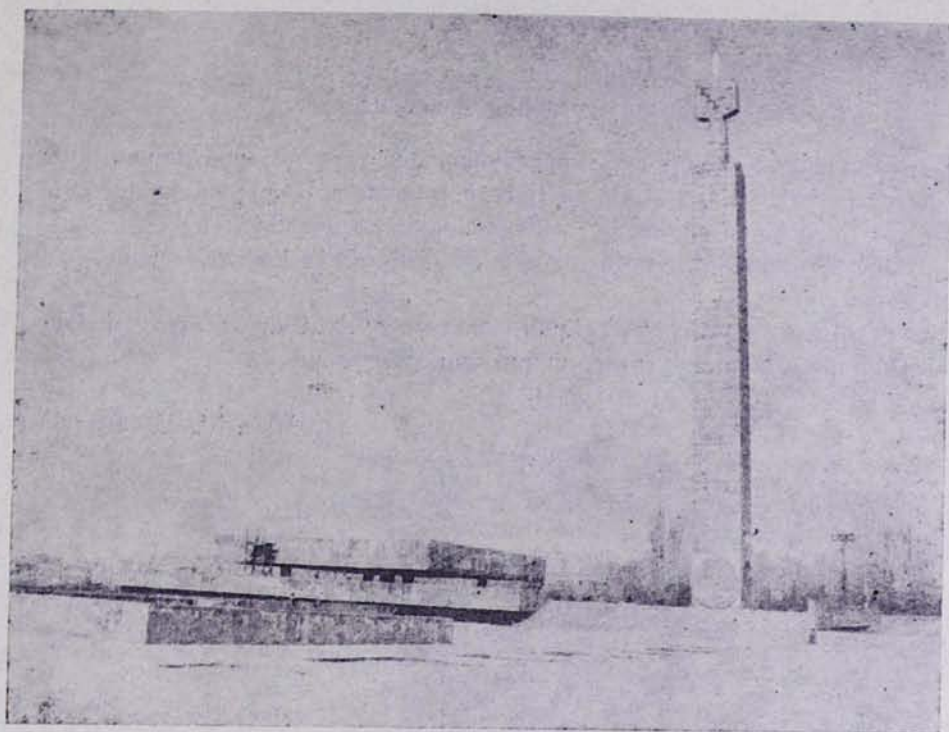

„ԱՂՈՒՔԻ ԾԻՇԵՆՈՒՆԱԿԱՐԵՆՈՂՈՒՄ”

ները, հոգևոր անմարանի ուսանողությունն ու դասախոսական կազմը, մայրավանքի ողջ աշխատավորությունը:

Մայր Աթոռի միաբաններն ու հոգևոր անմարանի ուսանողները խոնարհվում են հուշարձանի առաջ և մեխակներ դնում:

Ժամը 15-ին Մայր Աթոռի միաբանությունը, հոգևոր անմարանի դասախոսական կազմն ու ուսանողությունը, ծաղկեպսակով ու ծաղիկներով, բազմության հետ միասին բարձրանում են Ծիծեռնակաբերդ և հպարտ լուությամբ խոնարհում իրենց գլուխները մահատակաց հիշատակին:

Սովետական Հայաստանի 50-ամյակին նվիրված հուշարձանը. Երևան

Այսօր, ապրիլի 24-ին, Երևան...

Ժամը 18.30-ն է...

Հանրապետության հեռուստատեսությամբ Ապրիլյան եղեռնի 60-ամյակի առթիվ, հանուն Հայաստանի կառավարության, հայրենաշունչ ու բովանդակալից ելույթ է ունենում ՀԿԿ Կենտկոմի առաջին քարտուղար Կարեն Դեմիրճյանը, որը մախ ոգեկոչում է հիշատակը Ապրիլյան մեր մահատակների և ապա հանգամանորեն կանգ առնում Մեծ հաղթանակի 30-ամյակի (1945—1975) առիթով Հայրենական պատերազմում զոհվածների սխրագործության վրա, շեշտում, որ մեր հանրապետությունը կանգնել է այս օրերին խոստումնալից կյանքի ու աշխարհաշեն կառուցումների հետագա մոր ապրիլների առաջ, ժողովրդական տնտեսության բոլոր բնագավառներում, և որ հայ ժողովուրդն այսօր, ավելի քան երբեք, լավատես ու վճռական, իր լուսավոր հալացքն ուղղել է պայծառ գալիքին, սովետական ժողովուրդների եղբայրական ընտանիքում:

Արդարև, կանցնեն տարիներ, կգան վարդաբույր նոր ու խոստումնալից ապրիլներ, որոնք հազար բերք ու բարիքով կլեցնեն մեր հայրենի ամբարներն ու մեր սրտերը և կամրապնդեն մեր հայրենիքի հզորությունն ու անվտանգությունը և կթարձրացնեն նաև նրա միջազգային հեղինակությունն ու դիրքը:

Այսօր, ապրիլի 24-ին, Երևան...

Ժամը 19-ն է...

Ողջ հանրապետությունում հայտարարվել է **Լուսնային րոպե**: Կանգ է առել ամեն շարժում և կյանք...

Հայրենաբնակ բովանդակ հայությունը

«Եվ ո՛ղջ մի երկիր,

Ժողովուրդ մի ողջ սրտով վշտառու»

մեկ րոպե հպարտ լուսնամբ, երախտապարտ հիշողության լույսով, մեր սիրո, մեր վշտի լույսով հարգում է 1915 թվականի Ապրիլյան եղեռնի զոհ դարձած շուրջ երկու միլիոն իր նահատակների հիշատակը...

«Երանի՜ մեռելոցն, որք ի Տէր անջեցին, զի գործք իրեանց չոգան զկնի իրեանց»:

Փա՛ռք և հարգա՛նք, քե՛զ, երեկ նահատակված ու այսօ՛ր հրաշափառապես հարություն առած հա՛յ ժողովուրդ, Հայո՛ց աշխարհ:

ԱՐԹՈՒՆ ՀԱՏԻՏՅԱՆ

